

A GYÜMÖLCSTERMESZTÉS FEJLESZTÉSÉNEK SZAPORÍTÓANYAG-IGÉNYE

GYURÓ FERENC

a mezőgazdasági tudományok doktora

Kertészeti Egyetem, Budapest

A gyümölcsstermesztés hatékonyságát, a termelésfejlesztés irányait a biológiai tényezők alapvetően befolyásolják.

A *fajta* szerepe a gyümölcsstermesztésben kiemelkedő jelentőségű. A fajta-használat befolyásolja a termelés jellegét, a gyümölcstermő növény növekedési erélyét, termőfelületét, a termőre fordulás időpontját, termőképességét, a gyümölcs minőségét, ökológiai igényét, a kártevőkkel, betegségekkel szembeni érzékenységét, illetve ellenállóságát, az ültetvény-, illetve a művelési rendszert, az üzemeltetést, a ráfordításokat, a gazdaságos termesztést és az értékesítés, felhasználás módját.

A fás gyümölcstermő növények többségét napjainkban még oltványként szaporítjuk. A szaporítóanyag előállításánál a fajta és alany megválasztása alapvető kérdés. A gyümölcsfaoltványoknál nem beszélhetünk külön fajtákról és alanyokról. Az alany és fajta-használatot komplexen kell értékelnünk.

A leegyszerűsített *alany*használatot napjainkban a differenciált alanyválaszték váltotta fel. A differenciálást a termesztési igények, az ültetvény és művelési rendszerek, a termelési célkitűzések, valamint a termésbetakarítás módja indokolja.

A friss fogyasztásra és friss exportra termelt gyümölcsöket törpe és fél-törpe alanyon a nagy tőszámú bokor- és alacsony törzsű ültetvényekben kézi szedéssel szüreteljük le.

A tartósítóiipari gyümölcسالapanyagot középerős növekedési erélyű, stabil gyökérzetet nevelő alanyokon, közepes törzsmagasságú koronaformákon termeljük meg, és rázógéppel takarítjuk be.

A *szaporítóanyag minőségi* követelményeit a szabványok rögzítik. Nagyüzemi telepítésre csak I. osztályú oltványokat és egyéb szaporítóanyagot igényel a termesztés.

A *vírusmentes* szaporítóanyag-termelés a fejlett gyümölcsstermesztő országokban és hazánkban is megkezdődött. A vírusmentes alanyok és fajták biológiai értéke a növény növekedési erélyében, a tápanyag- és vízhasznosításban, ökológiai alkalmazkodóképességének növekedésében és a gyümölcs minőségének javulásában realizálódik. További közös erőfeszítéseket kell tenni, és az

anyagi érdekeltségi rendszerrel kell ösztönözni a vírusmentes szaporítóanyag nagyobb arányú előállítását.

A mikro szaporítási technológia (az embrio és szövettenyésztés stb.) kiszélesítésének, széles körű üzemi bevezetésének feltételrendszerét meg kell teremteni.

A speciális termesztői szaporítóanyag igények (pl. a kajsziooltványoknál nagyobb arányú szilvaalany-használat és a szilvatörzsbe, koronába szemzett oltványok előállítása) egy-egy gyümölcsfaj üzemi termesztettségét kedvezően határozzák meg.

Ökológiai tényezők

A gyümölcs-szaporítóanyagtermelést az ökonómiai tényezők, a megváltozott termeléspolitikai döntések jelentősen befolyásolják. Az utóbbi időben nagyüzemi gyümölcsös ültetvényt helyesen csak optimális termőhelyre lehet telepíteni. A kedvező éghajlati és talajviszonyok között létesített intenzív ültetvényekhez nagyobb arányban igényeljük a törpe és féltörpe alanyoltványokat.

Művelési rendszer, termesztéstechnológia

Az intenzív ültetvényekben a művelési rendszerek korszerűsítésénél, a szakszerű tápanyagutánpótlásnál, az öntözéssel, a növekedés- és termésszabályozással igényesebb fajta- és alanyhasználatra van lehetőség.

Szaporítóanyag igény a főbb gyümölcsfajokból

A MÉM Kertészeti Osztálya által összehívott bizottság által javasolt, a VI. ötéves tervben és távlatilag tervezett gyümölcsfajta és alany szerkezeti arányokra hivatkozom.

Alma

A termelésfejlesztési tervünkben az export- és belföldi szállításra, tárolásra alkalmas fajtákat tervezzük telepíteni. A Jonathan, Starking fajták, valamint az M 4 alany arányát erőteljesen csökkentjük.

<i>A Jonathan és fajtaköre, illetve a Jonathanhoz hasonló fajták</i>		24%
Jonathan klónok és Jonee	7%	
Idared	12%	
Jonagold	5%	
<i>Delicious fajtakör, illetve a Delicioushoz hasonló fajták</i>		35%
Starkrimson, Redspur	10%	
Starking klónok	5%	
Gloster	20%	

<i>Golden Delicious</i> fajtakör, illetve a <i>Golden Delicious</i> hoz hasonló fajták		20%
Golden Delicious klónok	5%	
Golden Spur	5%	
Smoothie	5%	
Mutsu	5%	
<i>Egyéb fajták</i>		11%
Staymared klónok	5%	
Egyéb új fajták	6%	
<i>Nyári fajták</i>		10%
Éva	5%	
Egri piros	2%	
Egyéb fajták	3%	

Alma alanyok

M 9, M 26, M 27, M 4, MM 106, M 7, M 2

A spur fajtákat M 4, M 26 és MM 106 alanyon szaporítjuk.

Az erős növéssű fajtákat, mint a Gloster, Mutsu, Jonagold, Staymared csak M 9 és M 27 alanyon igényli a termesztés.

Körte

Az őszi és nyári érésű fajtákat nagyobb, a téli fajtákat kisebb arányban telepítjük.

<i>Nyári fajták</i>		28%
Clapp kedveltje	5%	
Vilmos körte	20%	
Egyéb új fajták	3%	
<i>Őszi fajták</i>		50%
Bosc kobak	30%	
Conference	10%	
Egyéb új fajták	10%	
<i>Téli fajták</i>		22%
Nemes Krasszán	15%	
Egyéb fajták	7%	

Körte alanyok közül az MA és BA birsalanyokat, vadkörte alanyokat szaporítjuk

Csereesznye

<i>Fajták</i>		<i>Alanyok</i>
Germersdorfi klónok	40%	Sajmeggy, Vadcsereesznye, SL 64,
Biggareau Burlat	25%	Colt
Van	10%	
Egyéb fajták	25%	

*Meggy**Fajták*

Pándy klónok	20%
Újfehértói fürtös	30%
Érdi bőtermő	25%
Cigánymeggy klónok	15%
Pipacs-meggy	3%
Egyéb	7%

Alanyok

Sajmeggy, SL 64

*Szilva**Fajták*

Besztercei klónok	30%
Stanley	25%
Ringlók	5%
Egyéb új fajták	40%

Alanyok

Myrobalán, Myr. B. , GF 8-1, GF 43

Píxy

*Kajszi**Fajták*

Magyar kajszi klónok	40%
Rózsa kajszi (Kécskei rózsa, Budapest)	30%
Óriási típusok	10%
Egyéb új fajták	20%

*Alanyok*Vadkajszi, Myrobalán, szilva
(Besztercei és Kisnánai lószemű),
Myr. B., GF 8-1, GF 31*Őszibarack**Fajták*

korai érésűek	25%
középkorai érésűek	65%
kései érésűek	10%

Sárgahúsú fajták:

Redhaven, Early Redhaven, Springold, Springcrest, Blazing Gold, Jerseyland, Glohaven, Suncrest, Szegedi arany.

Fehérhúsú fajták:

Madeleine Pouyet, Springtime, Mariska, Piroska, Nektár H, Ford, Champion.

Ipari fajták:

Coronado, Vesuvio, Loadel, Babygold 5, Babygold 6, Andross, Klamt, Babygold 7.

Őszibarack alanyok:

vadőszibarack és egyéb magoncok GF 557, GF 677

Héjas termésűek

A mandula-, dió-, gesztenye- és mogyorótermesztésben az államilag elismert fajtákat szaporítjuk.

*Bogyós gyümölcsűek**Szamóca*

Gorella	50%
Pocahontas	20%
Egyéb	30%

Málna

Malling Exploit	40%
Nagymarosi	30%
Egyéb	30%

Piros ribiszke

Jonkheer van Tets	35%
Fertődi hosszúfürtű	15%
Rondom	25%
Egyéb	25%

Fekete ribiszke

A tájnak és a tervezett betakarítás módjának, a termékenyülési viszonyoknak figyelembevételével kialakított fajtakombinációk.

Köszméte

Pallagi és Zöld óriás	70%
Szentendrei	5%
Új fajták	25%